

זכויות עובדים בפשיטת רגל ובפירוק תאגיד

כללי

ענף זכויות עובדים בפשיטות רגל ובפירוק תאגיד הוקם ב-1975 על רקע קריסתם של עסקים וכניסתם להליכי פשיטת רגל ופירוק. העובדים איבדו במקרים אלה לא רק את משרותיהם ואת יתרת שכרם אלא גם חלק מהזכויות הסוציאליות שלהם (פיצויי פיטורין, הפרשים והפרשות לקופות גמל), מאחר שלמעסיקים לא נותרו מקורות כספיים או נכסים למימוש כדי לממן את יתרת חובם לעובדים ולקופות הגמל. פעילות הענף מאפשרת הפרדה מוחלטת בין ביצוע התשלומים לעובדים ולקופות הגמל לבין מימוש נכסי המעסיקים. סכומי הגמלאות צמודים לשינויים בסכום הבסיסי כהגדרתו בחוק הביטוח הלאומי.

ייעודו של הענף הוא לשלם לעובדים את יתרת החוב של המעסיקים בגין שכר ופיצויי פיטורין ולשמור על רציפות הזכויות הסוציאליות בקופות הגמל. התשלומים ממומנים מדמי הביטוח של המעסיקים (בשיעור המופחת – 0.01% משכרו החודשי של העובד עד תקרת ההכנסה החייבת בדמי ביטוח, ובשיעור הרגיל 0.06% מעל תקרה זו עד מקסימום הבסיס לגבייה), ומהשתתפות הממשלה בשיעור של 0.02% במסגרת שיפוי האוצר.

בעיות שעדיין לא נפתרו

למרות ההישגים הרבים בתחום ההגנה על שכרו של העובד וזכויותיו, נותרו כמה בעיות שעדיין לא נפתרו:

- ההוצאות המשפטיות הכרוכות בהליכי פירוק עשויות להיות גבוהות מסכום החוב של המעסיק לעובד, ולכן העובד נמנע מלפתוח בהליכים אלה. ב-2019, בעקבות הפחתת עלות אגרות הפירוק, גדל מספר הבקשות לפירוק בגין שכר ופיצויים בסכומים נמוכים יותר.
- במקרים של תקופות ותק ארוכות, הגמלה המרבית המשולמת לעובדים היא סכום חלקי בלבד לעומת כלל החוב של המעסיק אליהם.

ההגדרות בחוק

- **מעסיק בפשיטת רגל או פירוק:** כל סוגי התאגידים שהוצא כנגדם צו פשיטת רגל או פירוק, ואשר העובדים בהם או קופות הגמל לא קיבלו את המגיע להם: עצמאים המעסיקים עובדים, חברות בע"מ, שותפויות, אגודות שיתופיות ועמותות.

- **עובד** : כל מי שעבד אצל מעסיק בזמן מתן צו פשיטת רגל או צו פירוק ועדיין לא קיבל את יתרת שכרו ופיצויי הפיטורין. בהגדרה זו נכללים עובדים תושבי ישראל, תושבי חוץ ותושבי השטחים העובדים מכוח הסכם עבודה תקף.
- **קופות גמל** : כל גוף שעל-פי הוראות הסכם קיבוצי, חוזה עבודה או הסכם אחר שבין העובד למעסיק ולפי הסכמת אותו גוף, על המעסיק להעביר אליו כספים מכספיו או משכרו של העובד כדי לצבור או להבטיח את זכויותיו הקשורות בעבודתו, בהפסקת עבודתו, בפרישה ממנה או בביטוחו הסוציאלי.

סוגי הגמלאות¹

- **שכר** : סכומים שטרם שולמו לעובד תמורת עבודתו – שכר עבודה, שעות נוספות, דמי הבראה, פדיון ימי חופשה, תשלום בעד חגים וביגוד – לרבות סכום שנוכה משכרו של העובד שלא על-פי חוק ועדיין לא הועבר לתעודתו. אם השכר אינו עולה על שכר המינימום, העובד זכאי לקבל את שכר המינימום הקבוע בחוק – 5,300 ש"ח ב-2019.
- **פיצויי פיטורין** : פיצויים שהעובד זכאי להם עד מועד הפסקת עבודתו בגין הוותק שנצבר בשנות עבודתו אצל המעסיק.

הגמלה המרבית לעובד (לשכר ולפיצויי פיטורין) נקבעה ל-13 פעמים הסכום הבסיסי (114,114 ש"ח ב-2019).

לוח 1: התשלומים לעובדים ולקופות גמל והתשלומים לעובדים לפי סוג הגמלה כאחוז מכלל התשלומים, 2015-2019

שנה	סך התשלומים (מיליוני ש"ח)			התשלומים לעובדים כאחוז מסך הכל			
	סך הכל	לעובדים	לקופות גמל	סך הכל	שכר ופיצויי פיטורין	שכר בלבד	פיצויי פיטורין בלבד
2015	364.4	350.6	13.8	100	81.9	15.8	2.3
2016	324.8	308.4	16.4	100	84.8	12.6	2.6
2017	272.2	260.4	11.8	100	82.2	14.6	3.2
2018	273.3	259.0	14.3	100	85.5	10.6	4.0
2019	392.6	378.9	13.7	100	85.2	11.1	3.7

- גמלאות לקופת גמל : נועדו להבטיח את רציפות הזכויות של העובדים, וסכומו המרבי הוא פעמיים הסכום הבסיסי (17,556 ש"ח ב-2019).

ב-2019 שולמו 392.6 מיליון ש"ח לעובדים ולקופות הגמל, 378.9 מיליון ש"ח בהם לעובדים ו-13.7 מיליון ש"ח לקופות הגמל (לוח 1). 85.5% מן התשלומים לעובדים שולמו כשכר

1 גמלאות = תשלומים.

פשיטת רגל ופירוק תאגיד

ופיצויים: השכר בלבד – 11.1%, פיצויים בלבד – 3.7%. חלקם של התשלומים בגין שכר ופיצויים ירד בין 2018 ל-2019 מ-85.5% ל-85.2% בהתאמה, וחלקם של התשלומים לשכר בלבד עלה – מ-10.6% ל-11.1% בהתאמה.

מעסיקים ותביעות עובדים

ב-2019 היו 1,201 מעסיקים חדשים שמפרקיהם הגישו תביעות. מספר התביעות החדשות של עובדים היה 9,179 – עלייה של 44.2% לעומת 2018, ומספר התביעות שאושרו – 9,347 (לרבות משנים קודמות). מספר המבוטחים שבשם אושרו תביעות לקופות גמל היה 582 – עלייה של 26.2% לעומת 2018 (לוח 2).

ביותר ממחצית תיקי המעסיקים שהתקבלו בענף בשנים 2014-2018 היו 1-5 תביעות לתיק (לוח 3), אך יש להביא בחשבון תביעות נוספות בעתיד בתיקים אלה, העשויות לשנות את התפלגות המעסיקים לפי מספר התביעות בתיק. יצוין, כי בין הפסקת יחסי העובד-מעסיק ועד התשלום בפועל חולפות בדרך כלל כמה שנים.

לוח 2: מעסיקים חדשים בענף פע"ר ותביעות חדשות (עובדים וקופות גמל), 2015-2019

שנה	מעסיקים חדשים	תביעות חדשות של עובדים		תביעות חדשות של קופות גמל		עובדים שקיבלו תשלומים לקופות גמל
		התקבלו	אושרו*	התקבלו	אושרו*	
2015	630	8,800	10,500	500	490	4,120
2016	670	7,500	9,100	440	450	4,300
2017	657	7,254	7,755	435	466	3,525
2018	1,043	6,364	6,509	435	461	3,338
2019	1,201	9,179	9,347	563	582	3,107

* לרבות תביעות משנים קודמות.

לוח 3: מעסיקים חדשים בענף פע"ר לפי מספר התביעות (ללא תביעות של קופות גמל), 2015-2019

שנת קבלת התיק	סך הכל מעסיקים (מספרים מוחלטים)	מספר תביעות למעסיק כאחוז מסך כל המעסיקים			
		סך הכל	1-5	6-25	26 ויותר
2015	630	100	59.0	29.3	11.7
2016	670	100	69.6	23.0	7.4
2017	657	100	66.8	26.7	6.5
2018	1,043	100	71.3	23.5	5.2
2019	1,201	100	71.8	22.8	5.4

מהתפלגות לפי ענף כלכלי עולה כי 33.3% מן המעסיקים היו בתחום המסחר, 33.2% בשירותים ו-17% בבינוי (לוח 4). חלקן של התביעות בתחום השירותים בכלל התביעות

שאושרו זינק מ-38% ב-2018 ל-49.7% ב-2019, ושל התביעות בתחום המסחר ירד – מ-30.3% ל-23.5% (לוח 5).

**לוח 4: מעסיקים חדשים בענף פש"ר לפי ענף כלכלי (אחוזים).
* 2019-2015**

שנה	סך הכל (מספרים מוחלטים)	אחוזים					
		סך הכל	חקלאות	תעשייה	בינוי	מסחר	תחבורה
2015	630	100.0	1.3	9.9	13.0	37.1	3.2
2016	670	100.0	1.4	12.7	14.3	35.7	3.1
2017	657	100.0	0.7	11.0	13.3	35.6	5.1
2018	1,043	100.0	1.1	11.4	13.7	35.8	3.9
2019	1,201	100.0	1.2	10.6	17.0	33.3	4.7

* סדרה חדשה המבוססת על-פי סיווג ענפי כלכלה 2011.
** כולל שירותים עסקיים, פיננסיים, ציבוריים ואישיים.

**לוח 5: תביעות עובדים שאושרו, לפי ענף כלכלי* (אחוזים).
2019-2015**

שנה	סך הכל (מספרים מוחלטים)	אחוזים					
		סך הכל	חקלאות	תעשייה	בינוי	מסחר	תחבורה
2015	10,500	100.0	0.4	8.1	5.4	32.3	0.9
2016	9,100	100.0	0.7	13.8	11.2	24.9	2.8
2017	7,755	100.0	1.0	13.4	13.4	24.7	3.6
2018	6,509	100.0	0.4	11.2	17.5	30.3	2.7
2019	9,347	100.0	1.5	13.0	9.9	23.5	2.3

* סדרה חדשה המבוססת על-פי סיווג ענפי כלכלה 2011.
** כולל שירותים עסקיים, פיננסיים, ציבוריים ואישיים.

**לוח 6: עובדים וקופות גמל שקיבלו גמלאות מרביות
כאחוז מסך התביעות שאושרו, 2019-2015**

שנה	עובדים שקיבלו את הגמלה המרבית		עובדים ששולמה בעבורם הגמלה המרבית לקופת הגמל *	
	סך הכל	כאחוז מסך התביעות שאושרו	סך הכל	כאחוז מסך התביעות שאושרו
2016	330	3.6	310	6.5
2017	270	3.5	220	4.1
2018	250	3.8	40	0.9
2019	290	3.1	164	4.0

* מוין מחדש.

פשיטת רגל ופירוק תאגיד

3.1% מכלל העובדים (290) שתביעתם אושרה ב-2019 קיבלו את הגמלה המרבית שהיו זכאים לה (לעומת 3.8% ב-2018) ו-4% את הגמלה המרבית לקופת הגמל (לעומת 0.9% ב-2018). מספרם של מקבלי הגמלה המרבית לקופת הגמל עשוי לעלות, עקב התשלומים בעבור הפרשי הגמלאות בשנים הבאות (לוח 6).

גביית חובות ממעסיקים

על-פי החוק, הענף רשאי לדרוש ממפרקי המעסיקים את סכומי הגמלאות ששולמו לכל עובד בדין קדימה² בסכום שלא יעלה על הסכום שנקבע לפי פקודת החברות, פקודת פשיטת רגל, תקנות אגודות שיתופיות ועוד. ב-2019 הסכום בדין קדימה לעובד לשכר בלבד היה 27,216 ש"ח ו-40,824 ש"ח לשכר ופיצוי פיטורין. בגמלאות לקופת גמל אין סכומים בדין קדימה. בנוגע ליתרת החוב, הענף הוא בבחינת נושה רגיל: אם שולם לעובד הסכום המרבי (114,114 ש"ח ב-2019), הסכום שישלמו המפרקים לענף בדין קדימה יעבור לידי העובד לכיסוי חלק מהחוב שיש למפרקים כלפי העובד. במקרה זה הענף הופך לנושה רגיל מהשקל הראשון.

הענף אינו זכאי לגבות מהמפרק את הפרשי ההצמדה ששולמו לזכאי בעבור התקופה שלאחר יום מתן צו הכינוס / פירוק, אלא אם כן החליט המפרק לשלם ריבית, הפרשי הצמדה או שניהם יחד בגין התקופה האמורה גם ליתר הנושים. לדוגמה, אם שולמו לעובד שכר ופיצויים בסך 35 אלף ש"ח, 2,000 ש"ח בהם הם הפרש הצמדה בגין התקופה שלאחר מתן צו הכינוס/פירוק, והסכום הנותר – 33,000 ש"ח – מתחלק ל-13,500 ש"ח בדין קדימה ו-19,500 ש"ח חוב רגיל.

מהאמור לעיל עולה כי החוק מגביל את יכולתו של הענף לגבות (אם אפשר) מהמפרקים סכומים חלקיים על חשבון התשלומים לעובדים וקופות הגמל שנשחקו עם הזמן. לוח 7 מציג את סכומי החוב בדין קדימה ומשקלם בסכומי הגמלאות ששולמו ב-2014-2018 ואת סכומי הגבייה מהמפרקים ושיעורם בסך החוב בדין קדימה באותן שנים. מן הלוח עולה, כי ענף זכויות עובדים בפשיטת רגל ובפירוק היה זכאי לקבל בדין קדימה 12.3% מסכום הגמלאות ששולמו לעובדים ולקופות גמל בשנה זו.

ב-2019 הצליח המוסד לגבות 41.2 מיליון ש"ח על חשבון תשלומי גמלאות ששולמו בעבר, המהווים 88.1% מהחוב בדין קדימה בשנה זו.

2 חובות בדין קדימה הם חובות שניתנה להם עדיפות על פני חובות אחרים – עדיפות לנושים רגילים ולא לנושים מבוטחים הזכאים למלוא כספם בתהליך פשי"ר/פירוק. סדר העדיפות לחובות: שכר עבודה; חובות בגין ניכוי במקור למס הכנסה; חובות אחרים כגון מזונות ודמי שכירות, מיסים עירוניים.

לוח 7: חוב בדין קדימה וגבייה מהמפרקים (מיליוני ש"ח), 2015-2019

שנה	החוב השוטף בדין קדימה		גבייה ממפרקים על חשבון העבר	
	סכום (מיליוני ש"ח)	כאחוז מכלל הגמלאות	סכום (מיליוני ש"ח)	כאחוז מחוב בדין קדימה
2015	232.7	66.4	35.0	14.7
2016	210.8	68.4	19.3	9.2
2017	168.7	64.8	37.6	22.3
2018	119.4	46.1	44.5	37.3
2019	46.7	12.3	41.2	88.1